

Verlag: Atelier concept Programma Duurzame Polder

13 maart 2024

Op woensdagavond 13 maart 2024 vond er een atelier plaats voor belangenorganisaties. Er waren een 25-tal personen aanwezig vanuit verschillende organisaties zoals IVN, dorps- en wijkraden, Behoud Lithse Polder en mogelijke initiatiefnemers. Het onderwerp van de avond was het concept Programma voor de Duurzame Polder. Met als doel om te spreken over de integrale gebiedsontwikkeling uit dat Programma. De belangenorganisaties werden ingedeeld in vier groepen, zodat input gevraagd kon worden op de verschillende onderdelen voordat het Programma formeel ter inzage gaat. Onderstaand hebben we de gemaakte opmerkingen en meningen weergegeven per tafel/groep.

TAFEL 1 - Deelgebied "de Weide"

Eerste ronde

- IVN vraagt om de ambities en doelstellingen voor b.v. natuur, landbouw en water (KRW) SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden) te formuleren in het Programma.
 - In discussie met Westelijke Polder/ ZLTO en Waterschap Aa en Maas blijkt dat dit voor resterende KRW-doelen tot 2027 mogelijk is: die zijn immers al bekend en in regels vastgelegd. IVN is vooral geïnteresseerd in de biologische doelen.
 - Voor de uitvoeringsagenda Westelijke Polder zijn de doelstellingen (b.v. waterkwaliteit, bevordering biodiversiteit) niet kwantificeerbaar: die zijn niet wettelijk en beleidsmatig vastgelegd.
 - Westelijke Polder rolt wel de agenda verder uit (b.v. de biodiversiteit-monitor voor zoveel mogelijke agrarische bedrijven), maar deelname is vrijwillig.
- Bovendien is het voor deelnemers duidelijk dat het Programma Duurzame Polder op die terreinen anders dan opstelling windturbines en noodzakelijke compensatie en kwaliteitsimpulsen geen maatregelen financiert.
- Het Programma Duurzame Polder rijdt de uitvoeringsagenda Westelijke Polder NIET in de wielen, er zijn geen blokkades.
- Over het effect van windturbines op weidevogels (hoe hoog aanvliegen, verstoring, trek) is ook bij de ANV weinig onderzoek bekend bijvoorbeeld voor de keuze concentreren of spreiden.

Tweede ronde

- Deelnemers (windcollectief, Heemkundekring, IVN) pleiten voor handhaving van bestaand beleid (b.v. erfbeplanting als onderdeel afspraken eerdere ruilverkaveling) als het behoud ervan na verloop van jaren (b.v. herplanting na kap). Dit zal ook bij de monitoring van de voorstellen in Programma Duurzame Polder moeten gebeuren, anders verwateren de mooie ideeën.
- Heemkundekring vraagt om aandacht voor de “naad van Brabant”: de overgang van klei op zand bij de Gewandeweg (kwelwater, cultuurhistorische elementen).
 - Een voorbeeld is het mogelijk combineren van reservering voor waterberging met zichtbaar maken Lunetten (b.v. bij de Tientweg).
- IVN wijst erop dat volgens hen het verplaatsen van de biotoop voor watervogels langs de Hertogswetering niet mogelijk is.
- Heemkundekring en IVN wijzen op het juridisch risico van verschillende afstandsnormen in gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch en van het moeten verplaatsen of compenseren van natuurwaarden.
- Waterschap Aa en Maas wijst erop dat als gesproken wordt over "verbreding" van de EVZ Hertogswetering niet bedoeld wordt op fysieke verbreding, maar op het aantal soorten.

TAFEL 2 - Deelgebied "Stadsrand Den Bosch" en "Overgang zand klei"

Deelgebied "Stadsrand Den Bosch"

- Vergroenen ten oosten van de Grootte Wielen: goed idee.
- In klimaatlandschap ook toevoegen: ecologische verbinding vanuit de Hooge Heide (vleermuizen).
- Is de otter wel de juiste diersoort als de te versterken soort bij de Hertogswetering?
- In dit gebied speelt nu ook een agrarische ontwikkeling, Blokkenweg 4, check die in relatie tot deze plannen.
- Denk ook aan goede controle op weidevogelgebieden, bijvoorbeeld wanneer er kuikens zijn.
- Het uitloopgebied voor bewoners niet te ver de polder in brengen. Denk ook aan versterking van wandelpaden richting de Maas.
- Zorg: allemaal mooie plannen, maar die belanden straks in de la en dan gebeurt er niks meer mee, nadat de windturbines gerealiseerd zijn.

Deelgebied "Overgang zand klei"

- Bij verbreding huidige agrarische activiteiten, het woordje 'agrarisch' tussen haakjes zetten. Dit gaat over percelen Kruisstraat, zijn niet allemaal agrarisch.
- Er is een subsidie van het Brabants Landschap, waarbij de ene kant van de straat wel subsidie krijgt, en de andere kant niet.
- Het is van belang de recreatieplekken in stand te houden.
- Tip: help agrariërs bij een eventuele functiewijziging of verbreding van hun activiteiten. Zet er ook geld bij, maar het draait niet alleen om geld, maar echt het begeleiden.
- Dit kan de gemeente faciliteren met bijv. een commissie om te helpen, een soort loket om agrariërs te adviseren. Agrariërs verzuipen nu namelijk vaak in de regelgeving.

TAFEL 3 – Deelgebied “Oeverwal” en “Stadsrand Oss”

- Behoud Lithse Polder (BLP) is van mening dat de online consultatie van januari opnieuw moet worden uitgevoerd. Zij geven aan dat de enquête suggestief en onduidelijk was en dat hierover veel klachten zijn ontvangen. Deelnemers moesten puzzelen om een antwoord te kunnen geven. Als voorbeeld als je kiest voor het behouden van het ganzen- en smientengebied, dan kies je feitelijk voor inzet van het uitbreidingsgebied in Oss, terwijl dit nooit de bedoeling kan zijn. Daarbij kan in een nieuwe online consultatie ook meteen de visie uit het Programma meegenomen worden. BLP zal politiek gaan verzoeken om de consultatie opnieuw te doen.
- Als het uitbreidingsgebied in Oss benut wordt, wordt niet voldaan aan de eis van 2 km afstand tot de kernen. De windmolens komen dan dichterbij de nieuwe wijk Amsteleind te staan. Gevraagd wordt of dit ook consequenties heeft voor de invulling van het overgangsbied Stadsrand Oss. Leidt dit dan tot een andere invulling of minder ruimte?
- Oeverwal: er liggen al ver uitgewerkte plannen voor het realiseren van nieuwe wandelpaden of het afmaken van bestaande wandelpaden. Het gaat om padenstructuren en -verbindingen tussen de maasdorpen, langs de Maas, en ommetjes. De nadrukkelijke wens is dat dit een stap verder gebracht wordt en concreet tot uitvoering wordt gebracht. Er wordt een mooie kans gezien om dit te koppelen aan het Programma. Daarnaast kan ook naar andere koppelkansen gezocht worden zoals de dijkversterking bij Lith (verkenningfase). Financiering is een aandachtspunt en kan wellicht ook in het kader van het Programma nader beschouwd worden. Aandachtspunt daarbij is dat er agrariërs rondom Lithoijen niet meedoen in het windcollectief en wellicht ook niet bereid zijn hun gronden beschikbaar te stellen voor het realiseren van paden en ommetjes. Met paden met hagen kunnen ommetjes gerealiseerd worden.
- Prioriteit heeft het om de padenstructuur langs de Maas door te trekken
- Als belangrijke maatregel in het kader van het windmolenproject wordt genoemd: het landschappelijk inpassen van de bestaande agrarische bedrijven. Dit wordt gezien als kwaliteitsverbetering in de polder. Gevraagd wordt of dit verplichtend kan worden geregeld.
- Als belangrijke kans wordt in het programma het zichtbaar maken van Fort Luttereind genoemd. Opgemerkt wordt dat dit een dure maatregel is. Ten zuiden van Lithoijen liggen ook relictten van Lunetten vanuit de Hollandse Waterlinie. Het is een mooie kans om deze mee te nemen en weer zichtbaar te maken, bijvoorbeeld in combinatie met waterberging.

- Aandachtspunt voor Oss is ook het realiseren van padenstructuren. Veel paden lopen nu dood. Hier liggen kansen in de ontwikkeling
- Verbinding stad en land wordt als waardevol gezien
- Is natuurcompensatie bij de Osse meren mogelijk in plaats van in de polder?
- Zijn er mogelijkheden om een dorpsbos ten zuiden van Lith/ Lithoijen te ontwikkelen, zoals Den Bosch dat ook voorstelt? Dit idee is in het ontwerpend onderzoek aangedragen, maar niet meegenomen. Ook graag duidelijkheid waarom dit niet is overgenomen.

TAFEL 4 – Vier thematische kaarten en sturende ruimtelijke principes voor de hele polder

Eerste ronde

- Dorpsraad Nuland vraagt een heldere beschrijving van de voorwaarden die B&W stelt ten aanzien van compensatie van milieuschade door de komst van windmolens.
- Volgens IVN Oss/ Vogelwerkgroep is de wettelijke compensatieopgave al goed in beeld in het plan. De vraag vanuit het IVN is waarom niet wordt verwezen naar specifieke moties over de compensatie die door de gemeenteraad zijn aangenomen.
 - IVN ziet het liefst een uiteenzetting van drie compensatiescenario's: wettelijk minimum/+ /++.
 - IVN vindt dat het plan op macroniveau goed in elkaar zit en recht doet aan de integraliteit. Toch oordeelt IVN dat het plan van tafel moet omdat de meerwaarde van duurzame energie door windmolens niet opweegt tegen de negatieve milieueffecten van die windmolens.
 - IVN vraagt zich af wat de business case is als het gehele poldergebied (Den Bosch en Oss) wordt aangewezen als beschermd weidevogelgebied. Is de compensatie per vierkante meter niet voldoende voor de boeren in het gebied? Dan kunnen de windmolens achterwege blijven.
 - IVN vraagt ten slotte of het plan niet al zo concreet is, dat een specifiek onderzoek moet worden gedaan naar de mortaliteitseffecten voor weidevogels in het gebied waar de windmolens komen.
- Windcollectief Oss Den Bosch (WCOD) ziet een onwerkbaar plan vanwege de keuzes in het voorkeursalternatief. Specifiek wijst WCOD op de keuze voor 2 km vanuit de woonkernen in Oss, de vergroting van de opgave in Den Bosch naar 16 turbines en de keuze om weg te blijven uit het noordelijk deel van de polder. WCOD werkt aan een eigen Maatschappelijk

Verantwoord Alternatief (MVA). Het MVA omvat het gehele oorspronkelijke zoekgebied; dus ook het noordelijk deel van de polder en de zone tussen 1 en 2 km vanuit de woonkernen in Oss.

- Volgens WCOD hebben de weidevogels baat bij een grotere spreiding van de windmolens in het zoekgebied. Bovendien dient dit de economische haalbaarheid van de business case in Oss.
- WCOD mist integraliteit bij het ontwerp van de ruigtes rondom de Hertogswetering. Die ruigtes hebben een aantrekkende werking op roofdieren, hetgeen de druk op de weidevogels juist vergroot.

Tweede ronde

- Waterschap Aa en Maas vraagt vanuit het oogpunt van integraliteit specifiek aandacht voor de mogelijke effecten op: (i) de dijkversterkingsprojecten, (ii) de aangewezen en gereserveerde gebieden voor waterberging en (iii) de uitwerking van de kaderrichtlijn water.
 - T.a.v. waterberging ziet het waterschap op dit moment nog geen knelpunten. Wel geeft het waterschap aan dat waterbergingsgebieden gecompenseerd moeten worden als daar een windmolen komt. Ook moet er goed gekeken worden naar ontwikkelkansen voor bergingsgebieden in de nabijheid van de stadsrand.
 - Wellicht kan het plan iets concreter ingaan op mogelijkheden t.a.v. bergingsgebieden.
- ZLTO onderstreept dat het plan niet de verduurzaming van de landbouw mag doorkruisen en dat er voldoende ruimte en flexibiliteit moet blijven voor boeren om hun verduurzamingsdoelstellingen te verwezenlijken.
- De Agrarische natuurvereniging vraagt of er gezocht wordt naar koppelkansen in de bescherming van specifieke vogelsoorten.
- IVN vraagt de beschermingsdoelstellingen in het plan SMART te formuleren.
 - Het plan moet niet alleen het belang van schone sloten beschrijven. Het plan moet ook beschrijven hoe tot schone sloten wordt gekomen.
- Stichting Duurzame Polder Den Bosch en de Wijkraad Oss Noord-West onderstrepen dat de belangen van de bewoners goed moeten worden meegenomen in de overeenkomsten met initiatiefnemers. Het plan bevat elementen t.b.v. bewoners, maar die zijn als zodanig niet afdwingbaar. Hoe gaat de gemeente bewoners in stelling brengen, zodat de geformuleerde ambities geen fata morgana blijken te zijn?

- Coöperatie Eijgen Polder pleit voor een coöperatieve organisatie voor omwonenden. Dit dient het financieel belang en een effectieve vorm van medezeggenschap. De coöperatie vraagt de gemeente een commissie in te stellen die bewoners kan ondersteunen bij de concrete aanvraag voor plannen ter verwezenlijking van bewonersbelangen in het kader van de Duurzame Polder.

Algemene vragen/opmerkingen na de presentatie en afsluitende vragen/opmerkingen ronde

- ZLTO
 - Hoe kunnen we iets positiefs uit de windmolens halen. Ik mis de samenhang. Hoe gaan we de financiering krijgen?
 - Ik maak me zorgen over de moties en verschillende maatstaven die er zijn bij beiden gemeenten. Het zou één project zijn, toch werken beiden gemeenten met verschillende maten. Hoe kan de Raad van State dit dan straks als één geheel gaan beoordelen?
 - Bij de oeverwallen ligt er al een beleid van hoe aspecten geborgd moeten worden. Dit moet op ieder gebied het geval zijn, het advies: werk samen en bundel jullie krachten om dit op alle gebieden te kunnen realiseren.
 - Projectteam erkent dat er nu eenmaal verschillende uitgangspunten zijn in beide gemeenten. In het project streven naar zoveel mogelijk samenwerking per deelgebied.
- Wijkraad Oss
 - Wij horen veel over defensie en de molens. Hoe zit dat precies? Zal dit niet strijdig zijn voor het project Duurzame Polder. Projectteam antwoordt dat er regelmatig overleg met Defensie plaatsvindt. Komende tijd volgt ambtelijk en bestuurlijk overleg hierover. Naar onze mening houden we voldoende rekening met laagvliegen.
- IVN OSS
 - IVN Oss mist een aantal aangenomen moties bij beschrijving van het bestuurlijk kader in H.2 van het concept Programma, waaronder een motie t.a.v. vogels. Verzoek is deze toe te voegen.
 - Er is geen onderscheid gemaakt met wettelijke maatregelen. Nu loopt hier de kaderrichtlijn water doorheen die relatief op zichzelf staat. Hoe zien jullie de

schets als wat een referentiewaarde moet zijn, wat wettelijk verplicht is en wat wenselijk is. Projectteam zal dit als bestuurlijke context in het programma opnemen.

In de afsluiting wordt nog opgemerkt:

- Bedenk als projectteam iets om de mooie ambities in het programma ook tot uitvoering te brengen (b.v. in de monitoringsparagraaf).
 - Zoek naar win-win oplossingen en werk-met-werk-maken zoals in verschillende groepen is genoemd.
 - Biedt als gemeente hulp aan bij het uitwerken en opstarten van passende initiatieven.
- Vanaf vrijdag 15 maart zal voor inwoners van gemeente 's-Hertogenbosch de online vragenlijst opengesteld worden om de meningen op te halen over financiële participatie in de energie-opwek met de windturbines. Deelnemers worden opgeroepen om die in te vullen.
- Indien organisaties nog aanvullingen of nabranders hebben op het concept Programma, kunnen zij die binnen twee weken aanleveren aan het projectteam.

Wederom de vraag of er een verslaglegging/samenvatting van het Atelier gepubliceerd kan worden. Dit gaat inderdaad gebeuren.